

AKREDITACIJSKI STANDARDI ZA DROP-IN CENTRE U FBiH

AKAZ, 2014.

AKREDITACIJSKI STANDARDI ZA DROP-IN CENTRE U FBiH

AKAZ, 2014.

Copyright © 2014 AKAZ

Ovaj dokument predstavlja vlasništvo AKAZ-a (Agencije za kvalitet i akreditaciju u zdravstvu u FBiH). Namijenjen je za javnu objavu, njime se može svako koristiti, na njega se pozivati , ali samo u originalnom obliku, bez ikakvih izmjena, uz obavezno navođenje izvora podataka. Korištenje ovog dokumenta protivno gornjim navodima, povreda je autorskih prava AKAZ-a, sukladno Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima BiH. Počinitelj takve aktivnosti podliježe kazenoj odgovornosti.

SADRŽAJ

Predgovor	5
Uvod	7
1 - Drop-in centar	9
2 - Usluge i intervencije u centru	14
3 - Terenski rad	22
4 - Procjena uspjeha	24
Reference/pravni osnov	25
Dokumentirane politike i procedure	26
Lista skraćenica	27

PREDGOVOR

Država Bosna i Hercegovina je donošenjem Državnog akcionog plana za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga, 2009.-2013. godine te donošenjem Zakona o sprječavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga u BiH „SN BiH“ 2006. godine jasno pokazala svoje opredjeljenje na ovom polju. Jedan od načina djelovanja i zalaganja države u ovom smjeru je i otvaranje drop-in centara u BiH. Federacija BiH je usvajanjem Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine („SN FBiH“ broj 34/14) se obavezala da poduzme sve mjere i aktivnosti koje su zasnovane na dokazima u cilju smanjenja štete po osobu ili cjelokupno stanovništvo i na taj način jačati sigurnost po zajednicu.

Drop-in centri postoje da bi svojim korisnicima pružili ugodno mjesto za odmor, spavanje i eventualne druge potrebe (lična higijena, pranje veša, itd.). Svo vrijeme je za korisnike u centru prisutna odgovorna osoba – drop-in operator. Između ostalog, jednom ili dva puta sedmično u drop-in centar dolaze medicinski tehničar/sestra, socijalni radnik i pravnik da bi savjetovali korisnike centra. Korisnici centra se ne ograničavaju samo na injekcione korisnike droga, nego tu dolaze i seksualni radnici te bivši zatvorenici. Drop-in centri organizuju i terenski rad čiji je cilj da dopre do ciljane grupe odnosno da se uspostavi kontakt sa ovisnicima koji samoinicijativno ne kontaktiraju nijednu zdravstvenu ili socijalnu ustanovu. Terenskim radom se djeluje u neposrednom okruženju ovisnika. Kao terenski radnici rade ne samo visokoobrazovane osobe nego i osobe sa iskustvom u korištenju droga koji su dugi niz godina u stabilnoj apstinenciji.

Akreditacijski standardi za drop-in centre su nastali kao dio programa za „Paket servisa za smanjenje štete u Bosni i Hercegovini“ vezanih za implementaciju projekta Global Fund for HIV/AIDS, TB & Malaria. Ovi standardi se oslanjaju na Politike i programe te dobru praksu za smanjenje socijalnih, zdravstvenih te ekonomskih posljedica (zlo)upotrebe legalnih i ilegalnih psihoaktivnih supstanci, bez da te politike i programi nepobitno smanje injekciono korištenje droga. Smanjenje štete kao program je prepoznat od strane Svjetske zdravstvene organizacije, UNODC kao i UNAIDS-a.

Pored nacionalne literature korištene pri izradi ovih standarda, korištene su i internacionalne reference koje su preuzete sa oficijelne stranice EMCDDA* (European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction). EMCDDA postoji od 1993. godine i jedna je od EU decentraliziranih agencija sa sjedištem u Lisabonu. Ona pruža članicama EU činjenični pregled o dešavanjima povezanim sa zloupotrebom psihoaktivnih supstanci te nudi teme za raspravu.

Akreditacijskim standardima i akreditacijom drop-in centara se želi postići da svi ti centri u BiH rade i pružaju usluge svojim korisnicima istim, zagarantovanim nivoom kvaliteta pri čemu se prije svega misli na sigurnost korisnika i osoblja u drop-in centrima. U Politici za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine („SN FBiH“ broj 34/14) je navedeno da se FBiH zalaže da ovakve organizacije budu akreditirane od strane Agencije za kvalitet i akreditaciju u zdravstvu u FBiH (AKAZ).

* <http://www.emcdda.europa.eu/best-practice/standards/harm-reduction>

UVOD

Akreditacijski standardi: forma i sadržaj

Akreditacijski standardi za drop-in centre u BiH sadrže ukupno 13 standarda i 88 kriterija, a podijeljeni su u četiri poglavlja kako slijedi:

1. Centar;
2. Usluge i intervencije u centru;
3. Terenski rad;
4. Procjena uspjeha rada drop-in centra.

Standardi i kriteriji posjeduju specifičnu formu. Svaki standard ima četiri kolone, a svaki kriterij ima pet kolona (*vidi Sliku 1.*):

- **Broj** standarda (sadrži dva broja: broj poglavlja i zatim redni broj standarda) odnosno broj kriterija (koji ima tri oznake: broj poglavlja, redni broj standarda i redni broj kriterija);
- **Izjava** standarda (koja definiše sam standard) odnosno izjava kriterija (koja detaljnije raščlanjuje standard);
- **Uputstvo** standarda ili kriterija (dodatno naglašavaju ili objašnjavaju izjavu);
- **Dokazi za ocjenu** (prisutni samo kod kriterija, i oni navode šta se pri ocjeni mora priložiti ili zadovoljiti da bi taj kriterij bio ispunjen) te
- **Reference** standarda/kriterija (kolona koja navodi literaturu i/ili nacionalnu legislativu na koju se direktno ili indirektno poziva i koja direktno ili indirektno podržava izjavu tog standarda/kriterija).

2. – Usluge i intervencije u centru				
Standard	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.1	Centar pruža usluge koje odgovaraju dobi i sub-popolaciji korisnika usluga.	Sub-popolacije obuhvataju: <ul style="list-style-type: none"> - Nove korisnike i v. drugo, - Žene, - Seksualno radikalne, - Bredovnike i/ili korisnike i v. drugo, - Muškinje etničke grupe. 		Guidelines for services providing equipment – recommendations 3, Healthin Scotland, 2010 Standards Koneksi- and Aulasidelen, Info Desig, 2011. Delirni docini plan za borbu protiv zloporabe opreke droga BiH 2009-2011, Liječenje i smanjenje štete.
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.1.1	U centru ne postoje ograničenja vezana za dob korisnika usluga.	Ograničenje usluga na korisnike mlađe od 16 godina. Guidelines/ service providing equipment, Healthin Scotland 2010.	<ul style="list-style-type: none"> - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima 	Guidelines for services providing equipment, Healthin Scotland, 2010 Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with syringes equipment, NHS, January 2008
2.1.2	Centar nudi usluge koje odgovaraju dobi korisnika.		<ul style="list-style-type: none"> - Operativna ocjena/ta intervju sa osobljem 	Guidelines for services providing equipment, Healthin Scotland, 2010
2.1.3	Osoblje centra je edukovano da pruži usluge koje odgovaraju dobi korisnika.		<ul style="list-style-type: none"> - Operativna ocjena/ta intervju sa osobljem 	Reducing drug-related deaths, 2005, 2004

Slika 1.: Prikaz forme standarda/kriterija

Unutar standarda se nalaze pobrojane politike i procedure koje se odnose na rad unutar centra. Standardima je predviđeno 14 politika i procedura, mada se pretpostavlja da će tokom vremena centri da naprave i veći broj procedura nego što je propisano akreditacijskim standardima, jer procedure su te koje omogućavaju da svi korisnici usluga dobiju jednak tretman, kako po obimu tako i po kvalitetu usluga, a osoblju olakšavaju rad svojevrsnom standardizacijom radnih procesa. Naravno da je procedure moguće i drugačije imenovati kao i grupisati ukoliko se radi o sličnim temama ili ukoliko se u centru više procedura preklapa u jednom radnom procesu. Procedura pored svog naziva ima i svoju formu koju mora ispunjavati da bi bila validna. Ta forma sadrži:

- datum izrade ili zadnje revizije,
- datum naredne predviđene revizije (najdalje za tri godine),
- pečat centra odnosno organizacije koja ga je uspostavila,
- potpis odgovorne osobe (koja je pisala proceduru) i
- listu sa potpisima osoblja koje time potvrđuje da je upoznato sa procedurom i da je sprovodi u djelo.

Ocjena ispunjenja standarda/kriterija

Ispunjenje pojedinačnog standarda je uslovljeno ispunjenjem svih kriterija koje sadrži taj standard, a ispunjenje kriterija je opet uvjetovano predočenjem dokaza neophodnih za dati kriterij navedenih u koloni *Dokazi za ocjenu*. Odluka o bezuslovnoj (punoj) akreditaciji donosi se za drop-in centre koji su zadovoljili 80% i više zahtjeva standarda, dok se odluka o uslovnoj (uvjetnoj) akreditaciji dodjeljuje onima koji su ispunili 70-80% zahtjeva standarda.

Kao dokaz ispunjenja kriterija, u okviru ovih akreditacijskih standarda, navode se intervjui kako sa osobljem, tako i sa korisnicima, a kriterij se smatra ispunjenim ako 80% (ili 4 od 5 ispitanika) potvrdi navode kriterija. U ostalim slučajevima se radi o prezentaciji dokaza (uvida u postojeću dokumentaciju, politike, procedure, itd.) odnosno pregledu prostorija i/ili opreme ustanove. Bodovanje ispunjenja kriterija se vrši prema šemi:

- Potpuno ispunjen kriterij	P	2 boda;
- Djelimično ispunjen kriterij	D	1 bod;
- Neispunjen kriterij	N	0 bodova i
- Neprimjenjiv kriterij	NP	izuzima se.

Ocjena o ispunjenosti se vrši prvi put od strane samog osoblja centra u procesu koji se naziva samoocjena, a koja predstavlja način kako da centar utvrdi svoje nedostatke po pitanju ispunjenja zahtjeva koji proističu iz standarda. Samoocjena se može ponavljati neograničen broj puta. Kada je samoocjena zadovoljavajuća tada je centar spreman za vanjski pregled i upućuje upit AKAZ-u o terminu vanjskog pregleda. Prilikom procesa imenovanja članova ocjenjivačkog tima, AKAZ vodi računa da

nema sukoba interesa između imenovanog tima i centra u koji se tim upućuje.

Akreditacijski pregled sprovodi imenovani tim vanjskih ocjenjivača pri vanjskom pregledu centra. Tim sačinjavaju glavni ocjenjivač i član tima. To su obučeni profesionalci koji su prošli AKAZ-ovu obuku za vanjske ocjenjivače. Oni se rukovode istim dokazima za ispunjenje kriterija/standarda koji su navedeni uz sami standard/kriterij. Na osnovu završnog izvještaja, drop-in centru se dodjeljuje puna (bezuslovna) akreditacija ili uslovna akreditacija. Kod uslovne akreditacije centar dobije određen vremenski period u kojem je dužan da popravi manjkavosti po pitanju zadovoljenja standarda te na taj način stekne uslove za punu akreditaciju. Ukoliko se to ne desi u propisanom roku onda akreditacija biva uskraćena. Također, kada je zadovoljenje kriterija ispod 70% onda se akreditacija uskraćuje dok se ne steknu uslovi za izdavanje iste.

Trajanje akreditacije i nadzor

Akreditacija se dobija za period od tri godine. Unutar te tri godine AKAZ vrši nadzor nad akreditiranim centrima u vidu barem jednog nenajavljenog vanjskog pregleda. Taj pregled se obavlja na isti način kao i pregled pri vanjskoj ocjeni, a u svrhu utvrđivanja u kojem obimu se osoblje centra pridržava zahtjeva koji proističu iz akreditacijskih standarda. Po isteku akreditacijskog perioda, centar se ponovo prijavljuje za obnovu akreditacije i cijeli proces počinje ispočetka. Akreditirani centar ima pravo da: informiše svoje korisnike i javnost o statusu akreditacije, stavi javnosti na uvid rješenje o akreditaciji i znak akreditacije te da zatraži zvanično tumačenje AKAZ-a u slučaju bilo kakvih nedoumica.

1. – Drop-in centar				
Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
1.1	Pristup i radno vrijeme centra je prilagođeno korisnicima.	Korisnicima centra je omogućeno da lako dobiju uslugu i u vrijeme kada je njima to potrebno.		Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010.
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
1.1.1	Drop-in centar ima Politiku smanjenja štete koja opisuje ciljeve, misiju i viziju centra.	Politika, između ostalog, sadrži mjere o: - sprječavanju stanovništva da počne injekciono koristiti droge; - podržavanju prestanka injekcionog korištenja droga, - smanjenju štetnih posljedice u vezi sa uzimanjem droge.	- Uvid u politiku	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Reducing drug-related deaths, NHS, 2004 Državni akcioni plan za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga BiH 2009-2013, Liječenje i smanjenje štete.
1.1.2	Misija i vizija centra su vidno istaknuti u prostorijama.		- Opservacija ocjenjivača	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
1.1.3	Prije otvaranja centra, šalju se obavijesti ministarstvima.	Obavijest se šalje ministarstvu zdravstva, ministarstvu unutrašnjih poslova i ministarstvu za socijalna pitanja.	- Uvid u kopiju poslatih obavještenja	
1.1.4	Drop-in centar je lako dostupan za korisnike.		- Opservacija ocjenjivača	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment – recommendation 2, Healthier Scotland; 2010.
1.1.5	Radno vrijeme drop-in centra je usklađeno sa potrebama korisnika.		- Opservacija ocjenjivača - Intervju sa korisnicima	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment – recommendation 4, Healthier Scotland; 2010.

Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
1.2	Prostorije centra odgovaraju njegovim potrebama i korisnicima.	U prostorijama se osoblje i korisnici osjećaju opušteno i ugodno.		Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
1.2.1	Prostorije centra su odgovarajuće.	Centar se nalazi na minimalno 40m ² i ima barem dvije odvojene prostorije i mokri čvor.	- Opservacija ocjenjivača - Intervju sa korisnicima	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
1.2.2	Centar posjeduje prostoriju za povjerljivo savjetovanje korisnika.	Prostorija je vizuelno i zvučno izolovana.	- Opservacija ocjenjivača	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Reducing drug-related deaths, NHS, 2004
1.2.3	Prostorije Centra odgovaraju potrebama za različite sesije.	Sesije mogu biti: - asistencije 1:1 (jedan na jedan) kao i - za grupe do 10 osoba. -	- Opservacija ocjenjivača	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
1.2.4	Ukoliko se Centar nalazi u većem prostoru, onda postoji i soba za dnevni boravak, kupatilo kao i mašina za pranje i sušenje odjeće.		- Opservacija ocjenjivača	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
1.2.5	Prostorije se uredno održavaju.	Održavanje prostorija podrazumijeva raspored čišćenja koji se prati.	- Opservacija ocjenjivača - Uvid u listu čišćenja	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Reducing drug-related deaths, NHS, 2004
1.2.6	Postoji procedura za održavanje higijene prostorija.		- Uvid u proceduru	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.

Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
1.3	Oprema drop-in centra je odgovarajuća.	Sukladno obimu posla u centru se nalazi odgovarajuća oprema koja je održavana i u ispravnom stanju.		Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
1.3.1	Oprema centra odgovara njegovim potrebama.		- Opservacija ocjenjivača - Intervju sa osobljem	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
1.3.2	Oprema centra je čista i uredna o čemu se vodi i evidencija.		- Opservacija ocjenjivača - Uvid u evidenciju čišćenja	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
1.3.3	Postoji procedura za čišćenje opreme.		- Uvid u proceduru	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
1.3.4	Postoji procedura za slučaj incidentnog uboda iglom.		- Uvid u proceduru	Ben Curran; A guide for all professionals working within an outreach setting – Guidance 2, Outreaching substance misusers; 2009
Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
1.4	Kvalifikacije i obim osoblja odgovaraju potrebama drop-in centra.			Professional Profile of the Outreach Worker in Harm Reduction, E-book, PrOWfile, EC, July 2012. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
1.4.1	U centru radi kvalificirano osoblje sa iskustvom: - Socijalni radnik/socijalni pedagog, - Medicinski radnik/tehničar, - Pravnik.	Za drop-in operatore se uzimaju stručnjaci - osobe sa iskustvom i prvenstveno velikim komunikacijskim vještinama.	- Intervju sa osobljem - Uvid u dokumentaciju zaposlenih	Professional Profile of the Outreach Worker in Harm Reduction, E-book, PrOWfile, EC; July 2012. Guidelines for services providing equipment – recommendation 9, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; February 2009

Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
1.4.2	Centar upošljava i osobe koje su imale lično iskustvo u korištenju droga.	Ove osobe su prošle sve faze: od korištenja droge do reintegracije u društvo (peer pristup - vršnjački pristup).	<ul style="list-style-type: none"> - Opservacija ocjenjivača - Intervju sa osobljem 	<p>Professional Profile of the Outreach Worker in Harm Reduction, E-book, PrOWfile, EC, July 2012.</p> <p>Guidelines for services providing equipment – recommendation 9, Healthier Scotland; 2010.</p> <p>Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.</p> <p>Reducing drug-related deaths, NHS, 2004</p>
1.4.3	Sastav uposlenih odgovara potrebama populacijâ sa kojima centar radi.	<p>Drop-in centar radi sa tri različite populacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Injekcioni korisnici droga, - Seksualni radnici, - Bivši zatvorenici. 	<ul style="list-style-type: none"> - Opservacija ocjenjivača - Intervju sa osobljem 	<p>Professional Profile of the Outreach Worker in Harm Reduction, E-book, PrOWfile, EC, July 2012.</p> <p>Guidelines for services providing equipment – recommendation 9, Healthier Scotland; 2010.</p> <p>Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; February 2009</p>
1.4.4	Za svakog uposlenog ponaosob se vodi njegov lični dosije.	Dosije treba da sadrži biografiju, kopiju diplome, potvrde o odslušanim predavanjima i edukacijama, ljekarske preglede, etc.	<ul style="list-style-type: none"> - Uvid u dosje 	
1.4.5	Za uposlenike je napravljen plan i program kontinuirane edukacije i usavršavanja.		<ul style="list-style-type: none"> - Uvid u dosje - Uvid u plan i program usavršavanja - Intervju sa osobljem 	<p>Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14</p> <p>Professional Profile of the Outreach Worker in Harm Reduction, E-book, PrOWfile, EC, July 2012.</p> <p>Guidelines for services providing equipment – recommendation 9, Healthier Scotland; 2010.</p> <p>Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.</p> <p>Reducing drug-related deaths, NHS, 2004</p>
1.4.6	Za svakog uposlenog se vodi plan i program edukacije.		<ul style="list-style-type: none"> - Intervju sa vođom centra - Intervju sa osobljem 	
1.4.7	Uposleni se pridržavaju strogih etičkih normi.	Korisnicima se obraćaju sa poštovanjem, čuvaju profesionalne tajne, pridržavaju se obaveze potpisanog informiranog pristanka, etc.	<ul style="list-style-type: none"> - Opservacija ocjenjivača - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima 	<p>Professional Profile of the Outreach Worker in Harm Reduction, E-book, PrOWfile, EC, July 2012.</p>

Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
1.4.8	Uposlenici centra podliježu redovnom liječničkom/sanitarnom pregledu.	Ovaj pregled se vrši bar jednom godišnje, a u svrhu kontrole i sprečavanja širenja zaraznih bolesti.	- Intervju sa osobljem - Uvid u sanitarne knjižice	
1.4.9	Uposlenici su vakcinisani protiv hepatitisa A, B i tetanusa.		- Intervju sa osobljem - Uvid u zdravstvene knjižice osoblja	Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; feruary 2009
Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
1.5	Centar uredno vodi dokumentaciju i evidencije.			Zakon o evidencijama u zdravstvu, „SN FBiH“ 37/12
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
1.5.1	U centru se vode sve potrebne dokumentacije.	Tu spadaju kartoni korisnika odnosno matične liste korisnika.	- Uvid u kartone	
1.5.2	Dokumentacija podrazumijeva slijedeće evidencije sukladno obimu posla: - O liječenju psihoaktivnim supstancama, - O poduzetim mjerama dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije, - O kadrovskoj strukturi, - O medicinskoj opremi, - O sprovedenim socijalnim uslugama, - O sprovedenim pravnim savjetovanjima.		- Uvid u evidencije	Zakon o evidencijama u zdravstvu, „SN FBiH“ 37/12, čl. 6., 7., 8.
1.5.3	Vođenje socijalne/pravne dokumentacije obavljaju socijalni/pravni radnici.		- Opservacija ocjenjivača - Uvid u socijalnu/pravnu dokumentaciju	Zakon o evidencijama u zdravstvu, „SN FBiH“ 37/12, čl.7., st. 2.

2. – Usluge i intervencije u centru				
Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
2.1	Centar pruža usluge koje odgovaraju dobu i sub-populaciji korisnika usluga.	Sub-populacije obuhvataju: <ul style="list-style-type: none"> - Seksualne radnike/ce, - Beskućnike koji injekciono koriste droge, - Bivše zatvorenike koji injekciono koriste droge i - Osobe koje injektiraju droge mlade od 18 godina. 		Guidelines for services providing equipment – recommendation 3, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Državni akcioni plan za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga BiH 2009-2013, Liječenje i smanjenje štete.
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.1.1	U centru postoji ograničenje usluga na potencijalne korisnike mlade od 16 godina.		<ul style="list-style-type: none"> - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima 	Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010 Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; feruary 2009
2.1.2	Centar nudi usluge koje odgovaraju dobi korisnika.		<ul style="list-style-type: none"> - Opservacija ocjenjivača - Intervju sa osobljem - Uvid u Politiku 	Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010.
2.1.3	Osoblje centra je educirano da pruži usluge koje odgovaraju dobu korisnika.		<ul style="list-style-type: none"> - Opservacija ocjenjivača - Intervju sa osobljem - Uvid u Politiku 	Reducing drug-related deaths, NHS, 2004
2.1.4	Svaki centar raspolaže kućnim redom.	Kućni red se odnosi na sankcionisanje: <ul style="list-style-type: none"> - nasilja unutar centra, - promet droga i oružja, - konzumaciju alkohola. 	<ul style="list-style-type: none"> - Opservacija ocjenjivača - Uvid u kućni red drop-in centra 	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
2.1.5	Kućni red je vidno okačen u prostorijama centra.		<ul style="list-style-type: none"> - Opservacija ocjenjivača 	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010

Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
2.2	U centru se vrši socio-zdravstveno-psihološka procjena korisnika.	U centru svaki korisnik individualno prođe kroz procjenu njegovog/njenog socio-zdravstveno-psihološkog statusa i o tome se vode detaljne zabilješke.		Guidelines for services providing equipment – recommendation 10, Healthier Scotland; 2010.
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.2.1	Svakom korisniku usluga osoblje centra se obraća i prema njemu odnosi sa poštovanjem, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu.		<ul style="list-style-type: none"> - Opservacija ocjenjivača - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima - Uvid u Politiku 	Guidelines for services providing equipment – recommendation 10, Healthier Scotland; 2010.
2.2.2	Svaki korisnik koji dodje prvi put dobije karticu sa identifikacionim kodom koja ne otkriva podatke korisnika.	Kartica služi kao dokaz da je osoba korisnik servisa drop-in centra, a ujedno je i dokaz da igle i šprice potiču iz drop-in centra (u slučaju da policija traži njihovo porijeklo).	<ul style="list-style-type: none"> - Intervju sa osobljem - Uvid u primjere kartica 	
2.2.3	Postoji procedura o dodjeli identifikacionog koda korisniku.		<ul style="list-style-type: none"> - Uvid u proceduru 	
2.2.4	Svi podaci koji se dobiju o korisniku podliježu obavezi čuvanju profesionalne tajne.		<ul style="list-style-type: none"> - Intervju sa osobljem 	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
2.2.5	U centru se radi procjena rizičnog ponašanja korisnika.		<ul style="list-style-type: none"> - Intervju sa osobljem - Uvid u zapise u kartonu 	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Reducing drug-related deaths, NHS, 2004
2.2.6	Za procjenu rizičnog ponašanja korisnika postoji odgovarajuća procedura.		<ul style="list-style-type: none"> - Uvid u proceduru 	
2.2.7	U centru medicinska sestra vrši procjenu zdravstvenog stanja korisnika.	Procjena zdravstvenog stanja podrazumijeva: <ul style="list-style-type: none"> - Izradu sestrinske anamneze, - Upućivanje u druge ustanove po potrebi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Uvid u zapise setrinske anamneze korisnika - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima 	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.

Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.2.8	Za izradu sestrinske anamneze postoji procedura.		- Uvid u proceduru	
2.2.9	U centru se vrši procjena socijalnog statusa korisnika.		- Intervju sa osobljem - Uvid u zapise u kartonu	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
2.2.10	Za procjenu socijalnog statusa pacijenta postoji odgovarajuća procedura.		- Uvid u proceduru	
2.2.11	Centar asistira kod dobijanja ličnih dokumenata za svoje korisnike.	Ovdje se podrazumijeva dobijanje lične karte.	- Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima - Uvid u proceduru	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14
2.2.12	Centar pomaže korisnicima kod prijave na biro za zapošljavanje.		- Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima - Uvid u proceduru	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14
2.2.13	Centar pomaže korisnicima kod dobijanja zdravstvenog osiguranja.		- Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima - Uvid u proceduru	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14
2.2.14	Centar pomaže korisnicima kod preporuka i kontakta sa zdravstvenim i socijalnim institucijama.		- Intervju sa osobljem	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14
2.2.15	Za svakog korisnika se vodi poseban dosje/karton koji se čitko ispisuje i redovno ažurira.	U karton/dosje spada i matična lista korisnika, a upisuju se i sve dodatne informacije koje se dobiju o korisniku: - Rezultati svih procjena, - Očekivane promjene, - Neočekivana dešavanja.	- Uvid u dosjee	

Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
2.3	U centru se vrši savjetovanje vezano za (zlo)upotrebu droga.	Savjetuje se zamjenska terapija, prelazak sa injekcionog korištenja droge na sigurniju upotrebu, održavanje apstinencije itd.		Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Reducing drug-related deaths, NHS, 2004
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.3.1	U centru se vrši procjena korisnikove zloupotrebe droga.	Tu spadaju: historija zloupotrebe droga, dosadašnje dijagnoze i tretmani. Sve ovo se zapisuje u korisnikom dosje/karton.	- Uvid u kartone - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Reducing drug-related deaths, NHS, 2004 Državni akcioni plan za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga BiH 2009-2013, Liječenje i smanjenje štete.
2.3.2	Za procjenu zloupotrebe droga postoji procedura.		- Uvid u proceduru	
2.3.3	Centar posjeduje i proceduru za prijavljivanje ovisnika u Zavod za javno zdravstvo.	Prijavljivanje se vrši prema kodu korisnika na Pompidou formularu.	- Uvid u proceduru	
2.3.4	Za svakog korisnika se radi individualni plan tretmana koji odgovara njegovim potrebama.		- Uvid u kartone - Intervju sa osobljem	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Državni akcioni plan za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga BiH 2009-2013, Liječenje i smanjenje štete.
2.3.5	Za individualni plan tretmana postoji odgovarajuća procedura.		- Uvid u proceduru	
2.3.6	Svaki korisnik dobije odgovarajuće informacije o dostupnim opcijama liječenja.		- Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Reducing drug-related deaths, NHS, 2004

Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
2.4	U centru se prema korisnikovim potrebama nude odgovarajuće usluge.	Usluge podrazumijevaju podjelu brošura, šprica, igala, lubrikanata i prezervativa, a sve naspram individualne procjene svakog korisnika.		Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.4.1	U centru se vrši procjena korisnikovih potreba.	Ova procjena se vrši radi smanjenje štete po pitanju injekcionog korištenja droga, smanjenja korištenih igala na javnim mjestima, itd.	<ul style="list-style-type: none"> - Uvid u kartone - Intervju s osobljem 	Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Državni akcioni plan za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga BiH 2009-2013, Liječenje i smanjenje štete.
2.4.2	Za procjenu korisnikovih potreba postoji odgovarajuća procedura.		<ul style="list-style-type: none"> - Uvid u proceduru 	
2.4.3	U centru se vrši besplatna zamjena igala.	Zamjena se vrši po principu „iskorišteno za sterilno“.	<ul style="list-style-type: none"> - Uvid u besplatne materijale - Uvid u evidenciju izdatog materijala - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima 	Guidelines for services providing equipment – Section 2, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Reducing drug-related deaths, NHS, 2004 Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; february 2009
2.4.4	U centru se vrši besplatna zamjena šprica.	Zamjena se vrši po principu „iskorišteno za sterilno“.	<ul style="list-style-type: none"> - Uvid u besplatne materijale - Uvid u evidenciju izdatog materijala - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima 	Guidelines for services providing equipment – Section 2, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Reducing drug-related deaths, NHS, 2004 Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; february 2009
2.4.5	U centru postoji mjesto za odlaganje korištenih šprica i igala.		<ul style="list-style-type: none"> - Opservacija ocjenjivača 	Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; february 2009

Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.4.6	Mjesta za odlaganje korištenog /infektivnog materijala su vidno označena.	Dio prostorije gdje se odlaže oštri i infektivni materijal je označen barem žutom trakom na podu.	- Opservacija ocjenjivača	Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; february 2009
2.4.7	Centar ima ugovoreni odvoz infektivnog otpada.		- Uvid u ugovor - Intervju sa osobljem	
2.4.8	U centru se vrši besplatna podjela prezervativa.	Pod prezervativima se ovdje podrazumijevaju kondomi muški i ženski za vaginalni, analni i oralni odnos.	- Uvid u besplatne kondome - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima	Advocacy guide: HIV/AIDS prevention among injecting drug users, WHO, 2004
2.4.9	U centru se vrši besplatna podjela lubrikanata.		- Uvid u besplatne lubrikante - Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima	Advocacy guide: HIV/AIDS prevention among injecting drug users, WHO, 2004
2.4.10	U centru se vrši podjela paketa koji sadrže i drugu opremu za injekciono korištenje droga.	Paket sadrži između ostalog: - filtere, - destilovanu vodu, - kukere, - alkoholne maramice, - citrike, - gumene podveske, - kreme za vene, - brošure o overdose-u i o sigurnom injektiranju	- Uvid u sadržaj paketa - Intervju sa osobljem	Guidelines for services providing equipment – Section 2, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; february 2009
2.4.11	Za podjelu paketa i svih pojedinačnih artikala iz paketa postoji procedura.		- Uvid u proceduru	Pravila i procedure Asocijacije Margina
2.4.12	U centru se vodi evidencija izdatog materijala.	Evidencija se vodi na mjesečnom nivou. Dostupna je i u elektronskoj i papirnoj formi.	- Uvid u evidenciju izdatog materijala	Pravila i procedure Asocijacije Margina
2.4.13	Ukoliko potrebe korisnika prevazilaze usluge centra, centar ih upućuje na druge ustanove.	To su zdravstvene ustanove, centri za socijalni rad itd.	- Intervju sa osobljem - Intervju sa korisnicima	Reducing drug-related deaths, NHS, 2004
2.4.14	Za upućivanje drugim ustanovama postoji odgovarajuća procedura i obrazac.		- Uvid u proceduru - Uvid u obrazac	

Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
2.5	Centar vrši i organizuje savjetovanja i edukaciju kako korisnika tako i profesionalaca koji dolaze u kontakt sa korisnicima.			Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.5.1	U centru se vrše savjetovanja i edukacije korisnika centra.	Savjetovanja i edukacije su iz područja sigurne upotrebe droga, predoziranja, pravnih savjetovanja i akutne medicinske pomoći te socijalne asistencije i savjetovanja.	- Intervju sa osobljem - Uvid u Politiku	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment – recommendation 11, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Reducing drug-related deaths, NHS, 2004 Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; february 2009
2.5.2	Centar posjeduje i nudi brošure i letke sa edukativnim i preventivno-promotivnim materijalom.	Brošure i leci sadrže informacije <ul style="list-style-type: none"> - o predoziranju, - o sigurnoj upotrebi igala i šprica te - edukativni materijal, - informacije o programima koji se nude u lokalnoj zajednici i koje nude druge organizacije i institucije. 	- Uvid u brošure i letke	Guidelines for services providing equipment – recommendation 11, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011. Reducing drug-related deaths, NHS, 2004 Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; february 2009
2.5.3	Centar vrši edukaciju stručnog osoblja u zajednici koji u poslu dolaze u kontakt sa korisnicima centra.	Edukacija je po pitanju smanjenja štete i zdravstvenim rizicima. Tu spadaju uposlenici policije, socijalni radnici, itd.	- Uvid u kurikulume obuka	
2.5.4	Centar nudi više obuka koje su usklađene sa različitim nivoima iste profesije.	Obuke traju od jednog do tri dana.	- Uvid u kurikulume obuka - Intervju sa osobljem	

Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
2.6	Centar se savjetuje sa zajednicom.	Mišljenje lokalne zajednice je centru od značaja.		Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; feruary 2009 Advocacy guide: HIV/AIDS prevention among injecting drug users, WHO, 2004 Advocacy guide: HIV/AIDS prevention among injecting drug users, WHO, 2004
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
2.6.1	Centar ima Politiku izbjegavanja konflikta.		- Uvid u Politiku	Ben Curran; A guide for all professionals working within an outreach setting – Guidance 6, Outreachng substance misusers; 2009
2.6.2	Politika izbjegavanja konflikta je vidno okačena u prostorijama centra.		- Opservacija ocjenjivača	
2.6.3	Centar ima proceduru za postupanje u slučaju verbalnog i fizičkog nasilja u svojim prostorijama.		- Uvid u proceduru	Ben Curran; A guide for all professionals working within an outreach setting – Guidance 6, Outreachng substance misusers; 2009
2.6.4	Osoblje centra ima uspostavljenu formalnu komunikaciju sa zajednicom.	U svrhu izbjegavanja incidenata sa okolnim stanarima/žiteljima itd., postoje redovne konsultacije na kojima se vode zapisnici o eventualnim poteškoćama.	- Opservacija ocjenjivača - Uvid u zapisnike	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; feruary 2009 Advocacy guide: HIV/AIDS prevention among injecting drug users, WHO, 2004

3. - Terenski rad				
Standard	Izjava	Uputstvo	Reference	
3.1	Svaki drop-in centar organizuje i terenski rad.	<p>Cilj terenskog rada je promocija sigurnog (zdravog) ponašanja, što se postiže na tri načina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - povećanjem svijesti o rizicima za zdravlje; - poticanjem promjena koje umanjuju rizično ponašanje; - podržavanjem pozitivnih promjena u ponašanju. 	<p>Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14</p> <p>Ben Curran; A guide for all professionals working within an outreach setting, Outreaching substance misusers; 2009</p> <p>Državni akcioni plan za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga BiH 2009-2013, Liječenje i smanjenje štete.</p>	
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
3.1.1	Terenski rad obavljaju terenski radnici.	Terenski radnici su najčešće osobe sa iskustvom u korištenju droga, a mogu biti i profesionalci (medicinsko osoblje, socijalni radnici, socijalni pedagozi, psiholozi).	- Intervju sa osobljem	<p>Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14</p> <p>Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010.</p>
3.1.2	Centar nudi različite oblike terenskog rada.	<p>Tri su osnovna oblika terenskog rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terenski rad na javnim mjestima – informativni pristup, - Terenski rad u ustanovama – stacionirani rad i - Terenski rad u kućama – domicilni pristup. 	<ul style="list-style-type: none"> - Intervju sa osobljem - Opservacija ocjenjivača 	Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
3.1.3	Vrsta usluge terenskog rada ovisi o potrebama populacije.	<p>Usluge su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zamjena igala i šprica, - Podjela prezervativa i lubrikanata, - Brošure za zdravstvenu edukaciju i za samopomoć, - Savjetovanje vezano za rično ponašanje, - Grupno savjetovanje, - Asistencija pri upućivanju na testiranje na HIV i Hepatitis C, - Socijalna asistencija. 	- Intervju sa osobljem	<p>Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010.</p> <p>Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; february 2009</p>

Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
3.1.4	Terenski radnici imaju uspostavljen kontakt sa zdravstvenim i socijalnim ustanovama.		- Intervju sa osobljem	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010.
3.1.5	Terenski radnici vrše edukaciju i distribuciju edukativno preventivnih materijala, neposredno među korisnicima droga.		- Intervju sa osobljem - Uvid u materijale	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment – recommendation 11, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
3.1.6	Terenski radnici vrše upućivanje u ustanove koje tretiraju probleme vezane za ovisnost o drogama za što postoji i procedura.		- Uvid u proceduru - Intervju sa osobljem	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14
3.1.7	Terenski rad je fleksibilan i prilagođava se potrebama svojih korisnika.		- Intervju sa osobljem	
3.1.8	Terenski rad može da se vrši i u mobilnim jedinicama.	Ove mobilne jedinice pružaju: - medicinsko savjetovanje prije testiranja na HIV ili HCV, - savjetovanje vezano za rizično ponašanje, - socijalnu asistenciju.	- Intervju sa osobljem - Opservacija ocjenjivača	Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010.

4. - Procjena uspjeha rada drop-in centra

Standard	Izjava	Uputstvo		Reference
4.1	Centar ima Politiku o procjeni smanjenja rizičnog ponašanja korisnika i vrši procjene uspjeha u radu.			Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment – recommendation 13, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
Kriterij	Izjava	Uputstvo	Dokazi za ocjenu	Reference
4.1.1	Centar ima Politiku o procjeni smanjenja rizičnog ponašanja korisnika.		- Uvid u Politiku - Intervju sa osobljem	Guidelines for services providing equipment – recommendation 13, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
4.1.2	Centar procjenjuje smanjenje rizičnog ponašanja korisnika anketama.	Gleda se smanjenje rizičnih injekcija, smanjenje rizične upotrebe droga, smanjenje nezaštićenog seksualnog odnosa.	- Uvid u anketne listiće - Uvid u ispunjene anketne listiće - Uvid u obrađene podatke	Guidelines for services providing equipment – recommendation 13, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
4.1.3	Centar anketom procjenjuje kapacitete za upućivanje na druge institucije u sistemu.	Upućivanje se vrši prema potrebi i SAMO uz saglasnost korisnika.	- Uvid u anketne listiće - Uvid u ispunjene anketne listiće - Uvid u obrađene podatke	
4.1.4	Centar sprovodi unutrašnju procjenu aktivnosti i ishoda odnosno reviziju radne prakse		- Uvid u internu analizu prakse	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Guidelines for services providing equipment – recommendation 13, Healthier Scotland; 2010. Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
4.1.5	Centar sprovodi vanjsku nezavisnu procjenu aktivnosti i ishoda.		- Uvid u eksternu analizu prakse - Intervju sa osobljem	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14 Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011.
4.1.6	Centar sprovodi procjenu potrebâ korisnika za servisima i uslugama svih institucija/organizacija u lokalnoj zajednici	Ovdje spada izrada godišnjih planova i usklađivanje sa lokalnim i državnim strategijama.	- Uvid u planove - Uvid u ankete - Intervju sa osobljem	Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14

Reference/pravni osnov

Nacionalna legislativa:

- Državni akcioni plan za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga BiH, Liječenje i smanjenje štete, 2009-2013,
- Zakon o evidencijama u zdravstvu „SN FBiH“ broj 37/12,
- Politika za smanjenje štete (harm reduction) iz oblasti ovisnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine „SN FBiH“ broj 34/14

Internacionalne reference*:

- Reducing drug-related deaths, NHS, 2004
- Advocacy guide: HIV/AIDS prevention among injecting drug users, WHO, 2004
- Ben Curran; A guide for all professionals working within an outreach setting, Outreaching substance misusers; 2009
- Needle and syringe programmes: providing people who inject drugs with injecting equipment, NHS; february 2009
- Guidelines for services providing equipment, Healthier Scotland; 2010
- Standards Kontakt- und Anlaufstellen; Info Drog. 2011
- Professional Profile of the Outreach Worker in Harm Reduction, E-book, PrOWfile, EC, july 2012

*Internacionalne reference su preuzete sa: <http://www.emcdda.europa.eu/best-practice/standards/harm-reduction>

Dokumentirane politike i procedure:

1. Politika za smanjenje štete
2. Politika o procjeni smanjenja rizičnog ponašanja korisnika
3. Procedura za održavanje higijene prostorija
4. Procedura za čišćenje opreme
5. Procedura za slučaj incidentnog uboda iglom
6. Procedura za procjenu (zlo)upotrebe droga i rizičnog ponašanja korisnika
7. Procedura za procjenu zdravstvenog stanja korisnika i zloupotrebe droga
8. Procedura za procjenu socijalnog statusa korisnika
9. Procedura za individualni plan tretmana korisnika
10. Procedura za procjenu korisnikovih potreba
11. Procedura za podjelu pojedinačnih dijelova opreme i cijelih paketa korisnicima
12. Procedura za upućivanje korisnika u druge ustanove
13. Procedura za postupanje u slučaju verbalnog i fizičkog nasilja
14. Procedura za upućivanje korisnika u ustanove vezane za ovisnost o drogama u druge zdravstvene i socijalne ustanove
15. Procedura za prijavljivanje ovisnika u Zavod za javno zdravstvo na standardiziranim obrascima

Lista skraćénica:

AKAZ	Agencija za kvalitet i akreditaciju u zdravstvu u FBiH
BiH	Bosna i Hercegovina
EMCDDA	European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
HIV	Human Immunodeficiency Virus (Virus humane imunodeficijencije)
SG	Službeni Glasnik
SN	Službene Novine
UNDOC	United Nations Office on Drugs and Crime
UNAIDS	Joint United Nations Programme on HIV/AIDS
WHO	World Health Organisation (Svjetska zdravstvena organizacija)